

Warszawa, 15.04.2026 r.

**BIURO
RZECZNIKA PRAW OBYWATELSKICH
Krajowy Mechanizm Prewencji Tortur**

KMPT.570.1.2026.TŻ

**Raport Krajowego Mechanizmu Prewencji Tortur z wizytacji
Posterunku Policji w Marcinowicach**

I. Mandat Krajowego Mechanizmu Prewencji Tortur

1. Zgromadzenie Ogólne ONZ 18 grudnia 2002 r. przyjęło Protokół fakultatywny do Konwencji w sprawie zakazu stosowania tortur oraz innego okrutnego, niehumanitarnego lub poniżającego traktowania albo karania (dalej: OPCAT)¹.

2. OPCAT ustanowił system regularnych wizyt prewencyjnych w miejscach pozbawienia wolności. Wizyty te są przeprowadzane przez niezależne organy: Podkomitet ONZ ds. Prewencji Tortur (SPT)² i krajowe mechanizmy prewencji. W Polsce funkcję krajowego mechanizmu prewencji wykonuje Rzecznik Praw Obywatelskich za pomocą funkcjonującego w Biurze RPO Zespołu – Krajowego Mechanizmu Prewencji Tortur (dalej: KMPT, Krajowy Mechanizm)³.

3. KMPT ma dostęp do wszystkich „miejsc zatrzymań” w rozumieniu OPCAT. Są to wszystkie miejsca pozostające pod jurysdykcją i kontrolą państwa-strony, gdzie przebywają lub mogą przebywać osoby pozbawione wolności na podstawie polecenia organu władzy publicznej bądź za jego namową, zgodą lub przyzwoleniem⁴. Z kolei

¹ Zob. Protokół fakultatywny do Konwencji w sprawie zakazu stosowania tortur oraz innego okrutnego, niehumanitarnego lub poniżającego traktowania albo karania, przyjęty przez Zgromadzenie Ogólne Narodów Zjednoczonych w Nowym Jorku dnia 18 grudnia 2002 r. (Dz. U. z 2007 r. Nr 30, poz. 192). Nazwa w języku angielskim: Optional Protocol to the Convention against Torture and Other Cruel, Inhuman or Degrading Treatment or Punishment (OPCAT).

² Subcommittee on Prevention of Torture and other Cruel, Inhuman or Degrading Treatment or Punishment (SPT), <https://www.ohchr.org/en/treaty-bodies/spt>.

³ Zob. art. 1 ust. 4 ustawy z dnia 15 lipca 1987 r. o Rzeczniku Praw Obywatelskich (Dz. U. z 2024 r. poz. 1264), dalej jako: ustawa o Rzeczniku Praw Obywatelskich.

⁴ Zob. art. 4 ust. 1 OPCAT.

przez „pozbawienie wolności” OPCAT rozumie „jakąkolwiek formę zatrzymania lub uwięzienia bądź umieszczenia osoby w publicznym lub prywatnym miejscu odosobnienia, którego osobie tej nie wolno z własnej woli opuszczać, na mocy polecenia jakiegokolwiek władzy sądowej, administracyjnej lub innej”⁵.

4. Wizytacje KMPT są niezapowiedziane. W czasie wizytacji członkowie KMPT mają dostęp do wszystkich pomieszczeń, instalacji i urządzeń, mogą odbyć poufną rozmowę z wybraną przez siebie osobą (zarówno osobą pozbawioną wolności, jak i członkiem personelu lub inną osobą), mają dostęp do dokumentacji i nagrań z monitoringu wizyjnego⁶. Mają też prawo rejestrowania dźwięku lub obrazu w miejscach, w których przebywają osoby pozbawione wolności, za zgodą osób, które będą rejestrowane⁷. Spostrzeżenia KMPT opierają się więc na różnych źródłach, m.in. własnych obserwacjach, przeprowadzonych rozmowach, analizie dokumentacji i zapisów monitoringu⁸.

5. Wizytacja KMPT w miejscu pozbawienia wolności ma charakter zapobiegawczy i stanowi uzupełnienie prac SPT. Krajowy Mechanizm nie jest organem śledczym. Nie rozpatruje też skarg⁹. Celem wizytacji KMPT jest identyfikowanie czynników zwiększających ryzyko wystąpienia tortur oraz innego okrutnego, niehumanitarnego i poniżającego traktowania albo karania osób pozbawionych wolności oraz przedstawienie zaleceń mających na celu ich wyeliminowanie.

6. Formułując swoje wnioski i zalecenia, KMPT bierze pod uwagę międzynarodowe standardy praw człowieka, w szczególności standardy ONZ¹⁰.

7. Podstawą systemu zapobiegawczego stworzonego przez OPCAT jest dialog między KMPT i odpowiednimi władzami, zmierzający do poprawy sytuacji¹¹.

8. Osoby i organizacje, które zdecydowały się na przekazanie Krajowemu Mechanizmowi informacji, nie mogą ponieść z tego tytułu jakiegokolwiek sankcji lub uszczerbku, niezależnie od tego, czy udzieliły KMPT informacji prawdziwej lub fałszywej (zakaz represji)¹².

⁵ Zob. art. 4 ust. 2 OPCAT.

⁶ Zob. art. 20 OPCAT.

⁷ Zob. art. 13 ust. 1a ustawy o Rzeczniku Praw Obywatelskich.

⁸ Szczegółowy opis metod pracy KMPT można znaleźć w raportach rocznych RPO z działalności KMPT. Zob. np. Raport RPO z działalności w Polsce KMPT w 2024 r., Część II – Metodologia i zakres prac KMPT.

⁹ Zob. Dziewiąte Sprawozdanie Roczne SPT z 22 marca 2016 r., CAT/OP/C/57/4, Aneks do sprawozdania, część II, p. 6. Zob. również publikację Biura Wysokiego Komisarza Narodów Zjednoczonych ds. Praw Człowieka pt. „Preventing Torture. The Role of National Preventive Mechanisms. A Practical Guide”, Professional Training Series No. 21, United Nations High Commissioner for Human Rights, Nowy Jork i Genewa 2018, s. 4-6.

¹⁰ Zob. art. 19 pkt b OPCAT.

¹¹ Zob. art. 22 OPCAT.

¹² Zob. art. 21 ust. 1 OPCAT.

II. Wprowadzenie

9. W dniu 3 lutego 2026 r. przedstawiciele KMPT przeprowadzili wizytację Posterunku Policji w Marcinowicach (dalej jako: Posterunek, jednostka, placówka).

10. W skład zespołu wizytującego wchodził: Wiktor Antoniak, Paweł Borkowski (prawnicy) i Tomasz Żółtek (psycholog).

11. W czasie wizytacji przedstawiciele KMPT odbyli wstępną rozmowę z Kierownikiem Posterunku asp. szt. Tomaszem Zdebem, dokonali oglądu pomieszczeń jednostki, terenu zewnętrznego i pojazdów służbowych, przeprowadzili poufne rozmowy z pełniącymi w tym dniu służbę funkcjonariuszami, sporządzili dokumentację fotograficzną oraz zapoznali się z prowadzoną na miejscu dokumentacją. W dniu wizytacji w jednostce nie przybywały osoby zatrzymane.

12. Na koniec wizyty delegacja KMPT przekazała swoje wstępne uwagi Kierownikowi Posterunku w czasie rozmowy podsumowującej.

13. Po zakończeniu wizytacji przedstawiciele KMPT dokonali analizy przekazanej przez kierownictwo jednostki dokumentacji i informacji pisemnych.

14. Niniejszy raport sygnalizuje problemy systemowe, wymagające zmiany obowiązującego prawa (pkt IV), oraz obszary wymagające ulepszeń, istotne z punktu widzenia prewencji tortur i innych form okrutnego, niehumanitarnego i poniżającego traktowania albo karania (pkt V).

III. Charakterystyka placówki

15. Budynek Posterunku przy ul. Tuwima 27 użytkowany jest od 6 marca 2023 r. i zastąpił wysłużony już obiekt znajdujący się przy ul. Kwiatowej 1 w Marcinowicach. Pozwoliło to na lepsze dostosowanie do potrzeb osób z niepełnosprawnościami (OzN). Budynek jest parterowy, nowoczesny, w poczekalni znajduje się toaleta dla OzN.

16. W jednostce funkcjonują następujące komórki organizacyjne: Kierownik Posterunku, Pion Dzielnicowych (2 funkcjonariuszy), Pion Patrolowo-Interwencyjny (2 funkcjonariuszy) oraz Asystent Jednoosobowego Stanowiska ds. Kryminalnych. Łącznie służbę pełni 6 funkcjonariuszy.

17. W opisywanej jednostce służba nie jest pełniona całodobowo.

18. Funkcjonariusze pracują w pokojach jedno- i dwuosobowych, w których odbywają się również czynności z osobami zatrzymanymi. Pomieszczenia te nie są monitorowane – kamery swoim zasięgiem obejmują wyłącznie poczekalnię, ciągi komunikacyjne i teren na zewnątrz budynku.

19. Na Posterunku nie ma pokoju przejściowego ani tymczasowego pomieszczenia przejściowego. Gdy zachodzi konieczność, zatrzymany jest osadzany w pomieszczeniu dla osób zatrzymanych zlokalizowanym poza wizytowaną jednostką.

20. Posterunek dysponuje trzema oznakowanymi radiowozami. Są to samochody osobowe. Na stanie jednostki nie znajdują się pojazdy nieoznakowane ani furgonetki przeznaczone do przewodu osób zatrzymanych.

21. Placówka nie jest wyposażona w urządzenia służące do obezwładniania osób za pomocą energii elektrycznej ani kamery nasobne.

22. Posterunek Policji w Marcinowicach podlega Komendzie Powiatowej Policji w Świdnicy.

IV. Problemy systemowe

A. Brak badania lekarskiego wszystkich osób zatrzymanych

23. Zatrzymani są poddawani badaniom lekarskim w sytuacjach, o których mowa w rozporządzeniu Ministra Spraw Wewnętrznych z dnia 13 września 2012 r. w sprawie badań lekarskich osób zatrzymanych przez Policję¹³.

24. Pomimo że krajowe przepisy nie określają takiego obowiązku, KMPT wyraża przekonanie, że badaniu lekarskiemu powinien być poddany każdy nowo przyjęty zatrzymany. Badanie medyczne przed przyjęciem do miejsca pozbawienia wolności stanowi bowiem minimalną gwarancję prewencji tortur i poniżającego traktowania. Objęcie badaniami wstępnymi wszystkich osób zatrzymanych umożliwia ponadto porównanie ich stanu zdrowia w momencie przyjęcia do pomieszczenia ze stanem, w jakim są z niego zwalniane, co chroni osoby zatrzymane oraz dodatkowo zabezpiecza funkcjonariuszy przed ewentualnymi zarzutami dotyczącymi niewłaściwego traktowania¹⁴. Zapewnienie takich badań rekomendują Polsce także SPT¹⁵ oraz Komitet Przeciwko Torturom (CAT)¹⁶.

B. Dostęp do pomocy prawnej od czasu zatrzymania

25. W Polsce nie funkcjonuje system pomocy prawnej, który umożliwiłby każdemu zatrzymanemu bezpłatny kontakt z adwokatem lub radcą prawnym

¹³ Dz. U. z 2024 r. poz. 516.

¹⁴ Zob. np. wyrok ETPC z 12 kwietnia 2007 r. w sprawie Dzwonkowski przeciwko Polsce, skarga nr 46702/99 – osoba przebywająca pod nadzorem Policji powinna po jego zakończeniu znajdować się w stanie nie pogorszonej w stosunku do tego, w jakim była przyjmowana. Jeżeli opuszczając jednostkę Policji, ma ona obrażenia, których nie miała, przybywając do niej, na państwie ciąży obowiązek wyjaśnienia, w jakich okolicznościach powstały.

¹⁵ Zob. Raport SPT z wizyty w Polsce w 2018 r., CAT/OP/POL/ROSP/1, par. 53-55.

¹⁶ Zob. Uwagi końcowe CAT dotyczące siódmego raportu okresowego Polski z 2019 r., CAT/POL/CO/7, par. 16.

bezpośrednio po zatrzymaniu. Tymczasem to właśnie w tym okresie ryzyko tortur i złego traktowania jest największe. Problem związany z brakiem rozwiązań prawnych umożliwiających uzyskanie bezpłatnej pomocy prawnej był również poruszany przez instytucje międzynarodowe oraz był przedmiotem zaleceń wydanych Polsce przez CAT¹⁷, SPT¹⁸ i CPT¹⁹. Brak odpowiednich uregulowań powoduje ponadto, że Polska nie spełnia obowiązku zapewnienia obywatelom Unii Europejskiej przebywającym na jej terytorium bezpłatnej pomocy prawnej z urzędu przed pierwszym przesłuchaniem przez Policję lub inny organ i przed przeprowadzeniem czynności dochodzeniowo-śledczych lub dowodowych wynikającego z dyrektywy Parlamentu Europejskiego i Rady (UE)²⁰.

26. Helsińska Fundacja Praw Człowieka (HFHR) w swoim raporcie z 2026 r. pn. „Obrońca potrzebny od zaraz. Dostęp do pomocy prawnej dla osób zatrzymanych: perspektywa dyrektyw unijnych i praktyki krajowej”²¹ dokonała szczegółowej analizy omawianej kwestii wraz z Krajową Izbą Radców Prawnych. Raport przypomina, że dostęp do obrońcy od początku zatrzymania jest jednym z podstawowych elementów ochrony przed torturami i przejawami niehumanitarnego lub poniżającego traktowania, ilustrując trudności w implementacji tej gwarancji przykładami z praktyki osób wykonujących zawody prawnicze w Polsce.

C. Powiadomienie o zatrzymaniu

27. Z relacji funkcjonariuszy odnotowano podczas wizytacji, że zatrzymani nie mogą osobiście zawiadomić wskazanej przez siebie osoby o zatrzymaniu. Czynność ta jest realizowana przez funkcjonariuszy Policji – najczęściej dyżurnego.

28. Obowiązujące przepisy nie wskazują wprost na możliwość samodzielnego powiadomienia przez osobę pozbawioną wolności o fakcie zatrzymania, z wyjątkiem sytuacji, gdy osobą zatrzymaną jest nieletni (art. 261 w zw. z art. 245 § 3 k.p.k.²², art. 46 § 3 ustawy z dnia 24 sierpnia 2001 r. – Kodeks postępowania w sprawach

¹⁷ Tamże, par. 15 pkt a, par. 16 pkt a.

¹⁸ Zob. Raport SPT z wizyty w Polsce w 2018 r., CAT/OP/POL/ROSP/1, par. 51–52.

¹⁹ Zob. Raporty CPT z wizyt w Polsce w 2017 r., CPT/Inf (2018) 39, par. 25 oraz w 2019 r., CPT/Inf (2020) 31, par. 19, 21–22.

²⁰ Zob. Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2016/1919 z dnia 26 października 2016 r. w sprawie pomocy prawnej z urzędu dla podejrzanych i oskarżonych w postępowaniu karnym oraz dla osób, których dotyczy wnioski w postępowaniu dotyczącym europejskiego nakazu aresztowania (Dz. U. UE L 2016 nr 297, s. 1 ze zm.) oraz Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2013/48/UE z dnia 22 października 2013 r. w sprawie prawa dostępu do adwokata w postępowaniu karnym i w postępowaniu dotyczącym europejskiego nakazu aresztowania oraz w sprawie prawa do poinformowania osoby trzeciej o pozbawieniu wolności i prawa do porozumiewania się z osobami trzecimi i organami konsularnymi w czasie pozbawienia wolności (Dz. U. UE L 2013 nr 294, s. 1).

²¹ Raport dostępny jest pod adresem: <https://hfhr.pl/upload/2026/02/raport-kirp-hfpc.pdf>.

²² Ustawa z dnia 6 czerwca 1997 r. – Kodeks postępowania karnego (Dz. U. z 2025 r. poz. 46 ze zm.).

o wykroczenia²³, art. 40 ust. 11 ustawy z dnia 26 października 1982 r. o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi²⁴).

29. Osobisty kontakt telefoniczny zatrzymanego z osobą wskazaną przez niego umożliwiłby przekazanie informacji o ewentualnym złym traktowaniu, co mogłoby poskutkować podjęciem odpowiedniej interwencji. Ponadto taka praktyka mogłaby łagodzić napięcie wywołane faktem pozbawienia wolności i korzystnie wpłynąć na zachowanie zatrzymanego w czasie, gdy pozostaje on pod nadzorem Policji. Tylko w sytuacjach szczególnych, uzasadnionych specyfiką danej sytuacji (np. realną obawą mactwa lub utrudniania postępowania karnego, znacznym stanem upojenia alkoholowego uniemożliwiającym rozmowę), informacja o zatrzymaniu powinna być realizowana za pośrednictwem funkcjonariusza Policji. Nie każdy bowiem powód zatrzymania uzasadnia aż tak restrykcyjne środki ostrożności, a brak kontaktu z osobą bliską może stanowić dodatkową, nieuzasadnioną dolegliwość.

V. Obszary wymagające poprawy

A. Prewencyjne stosowanie kajdanek

30. Podczas wizytacji na terenie Posterunku nie przebywały osoby zatrzymane, w związku z tym delegacja KMPT nie mogła uzyskać od takich osób opinii dotyczącej sposobu ich traktowania przez funkcjonariuszy.

31. Z relacji funkcjonariuszy wynika jednak, że kajdanki są stosowane rutynowo wobec wszystkich osób zatrzymanych w momencie zatrzymania oraz podczas transportu (osoby te są przewożone w kajdankach zapiętych z tyłu). Podczas czynności prowadzonych na Posterunku oraz przy przesłuchaniach kajdanki mają być przepinane zatrzymanemu do przodu lub zdejmowane w momencie podpisywania przez niego dokumentów. Funkcjonariusze deklarowali także, że brany jest pod uwagę kontekst sytuacyjny – jeżeli osoba zatrzymana jest spokojna, mają oni zdejmować kajdanki zastosowane przy zatrzymaniu i transporcie.

32. Krajowy Mechanizm dostrzega potrzebę zmiany praktyki stosowania kajdanek – z doświadczenia KMPT wynika, że ich profilaktyczne wykorzystywanie nie zawsze jest konieczne. Nie w każdej bowiem sytuacji ich użycie jest adekwatne do rzeczywistego zagrożenia stwarzanego przez osobę zatrzymaną. Jest tak szczególnie wtedy, gdy osoba zatrzymana od początku nie stawia oporu, nie jest agresywna, towarzyszy jej kilku funkcjonariuszy Policji i/lub znajduje się ona w bezpiecznym miejscu (np. w zamkniętym pojeździe policyjnym lub budynku jednostki Policji dysponującym specjalnymi zabezpieczeniami ochronnymi). Decyzja o użyciu lub

²³ Dz. U. z 2025 r. poz. 860.

²⁴ Dz. U. z 2023 r. poz. 2151.

wykorzystaniu kajdanek powinna mieć charakter indywidualny, być podjęta proporcjonalnie do stopnia zagrożenia i niezbędna do osiągnięcia celów określonych w ustawie z dnia 24 maja 2013 r. o środkach przymusu bezpośredniego i broni palnej²⁵.

33. RPO wielokrotnie wypowiadał się w kwestii rutynowego stosowania kajdanek wobec zatrzymanych²⁶. Obawy dotyczące nadużywania kajdanek przez funkcjonariuszy Policji w Polsce odnotowywały także SPT i CPT²⁷.

34. **KMPT rekomenduje stosowanie kajdanek tylko wtedy, gdy wyraźnie uzasadnia to ocena ryzyka w indywidualnym przypadku. Z kolei w tych sytuacjach, gdy ich użycie jest niezbędne, nie powinny być one zapięte zbyt mocno i powinny być zdejmowane tak szybko, jak to możliwe.**

B. Kontrola osobista a sprawdzenie prewencyjne

35. Relacje funkcjonariuszy wskazują, że osoba zatrzymana poddawana jest sprawdzeniu prewencyjnemu na miejscu zdarzenia przez sprawdzenie wierzchniej odzieży. Dokładniejsze sprawdzenie odzieży zatrzymanego ma miejsce na Posterunku w uzasadnionym przypadku, w niemonitorowanym pomieszczeniu i bez konieczności rozebrania do naga. W sytuacji tego wymagającej kontrola osobista z rozbieraniem się jest przeprowadzana w PdOZ w Świdnicy i w tym celu zatrzymany jest tam przewożony. W przypadku kobiet kontrole osobiste w PdOZ przeprowadza policjantka.

36. Przedstawiciele KMPT w trakcie rozmów z funkcjonariuszami dostrzegli, że niektórzy z nich mieli pewne trudności z rozróżnieniem kontroli osobistej od sprawdzenia prewencyjnego. Kontrolę osobistą i jej zakres szczegółowo opisuje art. 15d ust. 2 ustawy z dnia 6 kwietnia 1990 r. o Policji²⁸, a zakres sprawdzenia prewencyjnego wynika z art. 15g ust. 1 i 3 tej ustawy. Obie czynności muszą odbywać się z poszanowaniem godności osoby poddawanej czynnościom, na co zwraca uwagę również w swoich zaleceniach CPT²⁹.

²⁵ Dz. U. z 2026 r. poz. 244; zob. art. 6 ust. 1 w zw. z art. 12 ust. 1 pkt 2 lit. a ustawy.

²⁶ Problem związany ze stosowaniem kajdanek był przedmiotem m.in. wystąpień generalnych RPO do Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji z 20 stycznia 2020 r. i 20 stycznia 2025 r. oraz Komendanta Głównego Policji z 26 marca 2021 r.

²⁷ Zob. Raport CPT z wizyty w Polsce w 2022 r., CPT/Inf (2024) 10, par. 12; Raport CPT z wizyty w Polsce w 2019 r., CPT/Inf (2020) 31, par. 17; Raport SPT z wizyty w Polsce w 2018 r., CAT/OP/POL/ROSP/1, par. 68 i 69.

²⁸ Dz. U. z 2025 r. poz. 636 (dalej jako: ustawa o Policji).

²⁹ Zob. Raport CPT z wizyty w Polsce w 2013 r., CPT/Inf (2014) 21, par. 106; raport CPT z wizyty w Rumunii w 2021 r., CPT/Inf (2022) 06, par. 52; raport CPT z wizyty w Niemczech w 2020 r., CPT/Inf (2022) 18, par. 30; raport CPT z wizyty w Norwegii w 2018 r., CPT/Inf (2019) 1, par. 37.

37. **KMPT rekomenduje przypomnienie funkcjonariuszom o wynikającym z ustawy o Policji rozróżnieniu pomiędzy kontrolą osobistą (art. 15d) a sprawdzeniem prewencyjnym (art. 15g).**

C. Dostęp do mechanizmu skargowego

38. W trakcie oglądu placówki wizytujący odnotowali, że w poczekalni znajduje się informacja o możliwości złożenia skargi do Kierownika Posterunku Policji (wraz z terminem przyjmowania interesantów) oraz plakat z numerami telefonów zaufania dla dzieci i młodzieży oraz osób doświadczających przemocy domowej. W ogólnodostępnym miejscu nie było jednak wywieszonych adresów innych instytucji, do których osoby zatrzymane mogłyby zwrócić się w przypadku naruszenia ich praw np. organizacji pozarządowych, urzędów czy właściwej miejscowo Prokuratury.

39. W trakcie wszystkich wizytacji przedstawiciele KMPT każdorazowo zwracają uwagę, czy wizytowana placówka udostępnia informację o instytucjach stojących na straży praw człowieka. Możliwość kontaktu z taką instytucją przez osobę znajdującą się na posterunku Policji stanowi dodatkową gwarancję zabezpieczającą przed niewłaściwym traktowaniem.

40. **KMPT rekomenduje wyeksponowanie w poczekalni oraz na tablicach informacyjnych danych teleadresowych instytucji stojących na straży praw człowieka (w tym zwłaszcza RPO), wybranych organizacji pozarządowych (np. Helsińska Fundacja Praw Człowieka, Amnesty International) oraz organów nadzoru nad działalnością wizytowanej jednostki, a także właściwej miejscowo Prokuratury.**

D. Prawo do kontaktu z obrońcą

41. W trakcie wykonywanych czynności ustalono, że na Posterunku w Marcinowicach nie funkcjonuje lista adwokatów oraz radców prawnych, z której mogłyby skorzystać osoby zatrzymane poszukujące kontaktu z prawnikiem.

42. KMPT podkreśla od lat znaczenie, jakie dla zapewnienia dostępu do pomocy prawnej mają listy adwokatów i radców prawnych, uprawnionych do pełnienia roli obrońcy, z terenu właściwości odpowiedniego samorządu prawniczego, dostępne w policyjnych miejscach zatrzymań. Policjanci powinni informować o jej istnieniu osoby zatrzymane i udostępniać im ją w przypadku zgłoszenia takiej chęci. Standard ten jest zgodny z rekomendacjami CPT³⁰, który zalecał sporządzenie, we współpracy z samorządem prawniczym, list prawników dostępnych dla osób zatrzymanych, które powinny być dostępne w każdej placówce Policji.

³⁰ Raport CPT z wizyty w Serbii, CPT/Inf (2018) 21, par. 17; Raport CPT z wizyty na Słowenii, CPT/Inf (2017) 27, par. 15.

43. KMPT zaleca sporządzenie listy adwokatów i radców prawnych uprawnionych do pełnienia roli obrońcy, z terenu właściwości odpowiedniego samorządu prawniczego, informowanie o jej istnieniu osób zatrzymanych i udostępnianie jej tym osobom na ich życzenie.

44. Na terenie jednostki brakuje też odrębnego pomieszczenia do kontaktu z obrońcą. Według Kierownika placówki sytuacje, w których do osoby zatrzymanej przyjeżdża obrońca, są rzadkie. Kontakt jest wtedy możliwy w pokoju funkcjonariusza lub innym wolnym pomieszczeniu, przy lekko uchylonych drzwiach, a więc w zasięgu słuchu i wzroku policjanta. Powyższa praktyka może ograniczać swobodę wypowiedzi osoby zatrzymanej i odbiera poufność kontaktowi z obrońcą.

45. CPT wielokrotnie zwracał uwagę na problem obecności funkcjonariuszy podczas spotkań z adwokatem, już w raporcie z 2000 r.³¹ zalecił zmianę przepisów, które pozwalały na obecność funkcjonariusza podczas takich spotkań³², co neguje ideę poufności³³. Krajowy Mechanizm uznaje za niedopuszczalną praktykę prowadzenia rozmów z adwokatem w obecności funkcjonariusza lub w warunkach umożliwiających podsłuch czy obserwację³⁴, podkreślając, że nawet fizyczna obecność policjanta w pewnej odległości pozbawia kontakt poufności. Bezpośrednia, nieskrępowana obecność obrońcy stanowi istotną gwarancję ochrony przed złym traktowaniem oraz warunek rzetelnej oceny stanu fizycznego i psychicznego osoby zatrzymanej. Brak poufności rozmowy może ograniczać gotowość zatrzymanego do ujawnienia informacji o sposobie jego traktowania³⁵.

46. KMPT zaleca wydzielenie pomieszczenia do kontaktu z obrońcą, które wyeliminuje konieczność nadzoru nad rozmową.

E. Rejestry

47. Z punktu widzenia prewencji tortur jednym z kluczowych elementów jest prowadzenie rejestru wejść i wyjść osób przebywających na terenie jednostki Policji, niebędących funkcjonariuszami, oraz rejestru osób doprowadzonych. W wizytowanym Posterunku rejestry takie nie funkcjonowały.

³¹ Zob. Raport CPT z wizyty w Polsce, CPT/Inf (2002) 9, par. 52.

³² Zob. art. 245 k.p.k.

³³ Problem ten był odnotowywany podczas kolejnych wizyt w Polsce w latach 2009, 2013, 2017: CPT/Inf (2011) 20, par. 27; CPT/Inf (2014) 21, par. 29; CPT/Inf (2018) 39, par. 26.

³⁴ Po wizycie w 2020 r. CPT podkreślił, że takie rozwiązanie prawne stanowi naruszenie art. 4 Dyrektywy Parlamentu Europejskiego i Rady 2013/48/UE z dnia 22 października 2013 r. w sprawie prawa dostępu do adwokata w postępowaniu karnym i w postępowaniu dotyczącym europejskiego nakazu aresztowania oraz w sprawie prawa do poinformowania osoby trzeciej o pozbawieniu wolności i prawa do porozumiewania się z osobami trzecimi i organami konsularnymi w czasie pozbawienia wolności, która ustanawia poufność rozmów między adwokatem a klientem i nie przewiduje od niej odstępstw (Dz. U. UE L 2013 nr 294, s. 1), zob. Raport CPT z wizyty w Polsce, CPT/Inf (2020) 31, par. 22.

³⁵ Zob. Wyciąg z Dwudziestego Raportu Generalnego, CPT/Inf (2011) 28 – part1, par. 23.

48. Należy podkreślić, że z uwagi na charakter działań i szeroki zakres uprawnień powierzonych Policji wszelkie czynności podejmowane przez funkcjonariuszy wobec obywateli powinny być odpowiednio dokumentowane, w sposób zapewniający transparentność, tj. umożliwiającą skontrolowanie ich legalności przez uprawnione do tego podmioty. Ważna jest możliwość prześledzenia ścieżki pobytu osoby zatrzymanej od momentu doprowadzenia jej do jednostki aż do opuszczenia przez nią posterunku. Warto również nadmienić, że dobrze prowadzony rejestr pobytu osób w jednostce stanowi nie tylko istotne zabezpieczenie przed złym traktowaniem osób pozostających pod nadzorem Policji, lecz również dla samych funkcjonariuszy – przed fałszywymi pomówieniami ze strony zatrzymanych.

49. Na kwestię właściwego rejestrowania obecności wszystkich osób przebywających w komisariatach Policji zwracał uwagę CPT podczas wizyt na Ukrainie. Zalecił wówczas, by obecność każdej osoby w komisariacie (niezależnie od przyczyny) była odpowiednio rejestrowana. Zapisy powinny określać w szczególności: kto został doprowadzony lub wezwany, przez kogo, na czyje zlecenie, o której godzinie, z jakiego powodu, w jakim charakterze (podejrzany, świadek itp.), komu została przekazana dana osoba i kiedy osoba opuściła pomieszczenia Policji³⁶.

50. **KMPT zaleca założenie i regularne prowadzenie rejestru wejść i wyjść na teren posterunku Policji oraz rejestru osób doprowadzonych, jak i przeszkolenie funkcjonariuszy w zakresie ich prowadzenia.**

51. W wizytowanej jednostce nie prowadzi się rejestru środków przymusu bezpośredniego (ś.p.b.). Przypadki ich stosowania odnotowywane były jedynie w postaci notatek umieszczanych w aktach postępowania, co utrudnia poznanie skali stosowanego przymusu i analizę poszczególnych przypadków.

52. Stworzenie przejrzystego rejestru pozwoli na analizę prawidłowości stosowania środków przymusu bezpośredniego zarówno kierownictwu, jak i wszelkim organom kontrolnym. Istnienie takiego rejestru jest niezwykle ważne z punktu widzenia ochrony praw osób zatrzymanych przed torturami, niehumanitarnym i poniżającym traktowaniem albo karaniem.

53. **KMPT rekomenduje stworzenie rejestru stosowania ś.p.b., w którym odnotowywane będą informacje takie jak:**

- **rodzaj, data i godzina zastosowania oraz zakończenia stosowania ś.p.b.;**
- **imię i nazwisko osoby zatrzymanej, wobec której zastosowano ś.p.b.;**
- **imiona oraz nazwiska osób, które brały udział w zastosowaniu ś.p.b.;**
- **przyczyna zastosowania ś.p.b.**

³⁶ Zob. Raporty CPT z wizyty na Ukrainie: CPT/Inf (2014) 15, par. 71; CPT/Inf (2017) 15, par. 17; CPT/Inf (2018) 41, par. 29, 44-45.

F. Przesłuchania i rozpytania

54. Jak ustalił zespół wizytujący, czynności służbowe, w tym przesłuchania, prowadzone są w niemonitorowanych pokojach służbowych funkcjonariuszy. Przesłuchania nie są też nagrywane, mimo że procedura karna przewiduje możliwość rejestracji obrazu lub dźwięku (zob. art. 147 k.p.k.). Na wyposażeniu jednostki brak jest kamery do rejestracji czynności procesowych oraz osobnego, monitorowanego pokoju przesłuchań.

55. W ocenie KMPT rejestracja audio-video przesłuchań policyjnych stanowi ważną, dodatkową ochronę przed złym traktowaniem przesłuchiwanym osób. Brak rejestracji obrazu i dźwięku, w połączeniu z nieobecnością podczas czynności niezależnej od Policji osoby trzeciej (np. obrońcy), stwarza wysokie ryzyko zaistnienia tortur i innych form złego traktowania (w tym przemocy psychicznej lub nacisku psychologicznego).

56. O konieczności rejestracji audiowizualnej czynności policyjnych mówią też CPT³⁷, SPT³⁸ oraz Zasady Mendeza³⁹.

57. Eksperti podkreślają ponadto, że rejestracja przesłuchań policyjnych umożliwia zachowanie oryginalnych dowodów komunikacji werbalnej, ogranicza skargi na nadużycia Policji i może być też przydatna do celów szkoleniowych⁴⁰. Zmniejsza też ryzyko osłabienia dowodów z uwagi na wątpliwości, czy zeznanie lub wyjaśnienie zostało złożone dobrowolnie. Wyłączenie takich dowodów stwarza ogromne koszty dla wymiaru sprawiedliwości⁴¹.

58. **KMPT zaleca rejestrację audio-video przesłuchań.**

³⁷ Zob. Raport CPT z wizyty w Serbii, CPT/Inf (2018) 21, par. 16; Raport CPT z wizyty w Azerbejdżanie, CPT/Inf (2018) 37, par. 42; Raport CPT z wizyty na Litwie, CPT/Inf (2018) 2, par. 23; Raport CPT z wizyty w Serbii, CPT/Inf (2016) 21, par. 30; Raport CPT z wizyty w Rosji, CPT/Inf (2013) 41, par. 28, pkt 3. CPT wielokrotnie podkreślał, że rejestracja przesłuchań w formie elektronicznej (audio-video) stanowi ważną dodatkową ochronę przed złym traktowaniem osób zatrzymanych. Dlatego też zaleca systematyczne rejestrowanie takich czynności. Rejestracji powinno też podlegać wstępne rozpytanie przez oficerów operacyjnych. CPT zaleca ponadto wyposażenie komisariatów w specjalne sale przesłuchań ze sprzętem audio-video do rejestrowania przesłuchań policyjnych.

³⁸ Zob. Raport SPT z wizyty w Polsce, CAT/OP/POL/ROSP/1, par. 45 i 47.

³⁹ Zasady skutecznego prowadzenia przesłuchań na potrzeby postępowań przygotowawczych i gromadzenia informacji (Principles on Effective Interviewing for Investigations and Information Gathering); zasada 5 pkt 176 i 177, zob. <https://bip.brpo.gov.pl/pl/content/rpo-zasady-mendeza-przetlumaczenie-ms-odpowiedzi>.

⁴⁰ Zob. Seminar Report Seminar on combatting torture during police custody and pre-trial detention 22-23 March 2018 in Copenhagen, Denmark; dostęp: <https://rm.coe.int/16808c38b4>.

⁴¹ Zob. 2017 Symposium on Procedural Safeguards in the first hours of police custody Outcome Report, APT, s. 22, dostęp: https://www.apr.ch/sites/default/files/publications/symposium-on-safeguards_outcome-report.pdf.

G. Brak dostępu funkcjonariuszy do Internetu

59. Funkcjonariusze nie mają dostępu do Internetu w pokojach służbowych (poza intranetem policyjnym), w tym nie mają dostępu do profesjonalnych narzędzi wyszukiwania informacji prawnej, co utrudnia dostęp do wiedzy o aktualnym stanie prawnym. Stan taki stwarza ryzyko błędów i może bezpośrednio wpływać na sytuację osób przesłuchiwanym lub zatrzymanym, np. przy pouczeniu ich o przysługujących prawach lub podawaniu podstawy prawnej realizowanej czynności służbowej.

60. **KMPT zaleca zapewnienie funkcjonariuszom pełniącym służbę na Posterunku dostępu do Internetu i profesjonalnych narzędzi wyszukiwania informacji prawnej.**

H. Szkolenia funkcjonariuszy

61. Według informacji nadesłanej przez kierownictwo wizytowanej jednostki, funkcjonariusze uczestniczą w różnego typu szkoleniach podnoszących ich kwalifikacje. W latach 2024–2025 zorganizowano szkolenia m.in. o następującej tematyce: realizacja konwojów i doprowadzeń, techniki wywierania wpływu w sytuacjach trudnych interwencji, środki przymusu bezpośredniego, podejmowanie interwencji i reagowanie na niestandardowe zachowania osób, procedura Niebieskiej Karty.

62. Z perspektywy prewencji tortur szczególne znaczenie ma szkolenie policjantów w zakresie przestrzegania praw człowieka, respektowania podstawowych gwarancji antytorturowych, technik komunikacji oraz deeskalacji konfliktów i napięcia⁴². Z nadesłanych informacji wynika jednak, że w podanym przedziale czasowym funkcjonariusze nie zostali przeszkoleni z powyższych zagadnień, w tym z Protokołu stambulskiego⁴³ oraz Zasad Mendezesa. Ponadto w materiałach zawierających listę szkoleń, w których uczestniczyli funkcjonariusze, nie było zagadnień związanych ze sposobami w radzeniu sobie ze stresem oraz przeciwdziałaniu wypaleniu zawodowemu.

63. Szkolenia w zakresie Protokołu stambulskiego i technik komunikacji i deeskalacji konfliktów są szczególnie istotne w kontekście trwającej wojny w Ukrainie. Istotna może być również umiejętność pierwszego kontaktu z osobą

⁴² W 2025 r. KMPT przygotował opinię do projektu podręcznika stworzonego przez Policję pt. „Podstawowy katalog umiejętności z zakresu taktyki i technik interwencji oraz wskazówki do realizacji zajęć z zakresu taktyki i technik interwencji”, w którym wskazał na konieczność uzupełnienia materiałów szkoleniowych. Zob. https://bip.brpo.gov.pl/sites/default/files/2025-01/Do_KGP_policja_interwencje_podrecznik_22_01_2025.pdf.

⁴³ Oficjalny podręcznik ONZ zawierający wytyczne w zakresie wykrywania tortur, ich dokumentowania i prowadzenia postępowań karnych. Uaktualniona wersja w języku polskim dostępna jest pod adresem: <https://bip.brpo.gov.pl/pl/content/rpo-protokol-stambulski-nowa-wersja-tlumaczenie-ms-odpowiedz-kolejna>.

po doświadczeniu przemocy seksualnej⁴⁴. Do policyjnych miejsc zatrzymań mogą bowiem trafić ofiary tortur i osoby, które zaznały traumatycznych przeżyć związanych z wojną. Policjanci powinni być świadomi ewentualnych problemów w tym zakresie i posiadać praktyczne umiejętności, jak radzić sobie z trudnymi sytuacjami bez konieczności uciekania się do rozwiązań siłowych oraz jak pomóc w sytuacji retrospekcji traumatycznych przeżyć.

64. Ponadto CPT podkreśla znaczenie rozwijania u funkcjonariuszy umiejętności komunikacji interpersonalnej, opartej na poszanowaniu godności człowieka. Taka umiejętność doprowadzi do zmniejszenia napięć i pozwoli funkcjonariuszowi na rozładowanie sytuacji, które w przeciwnym wypadku mogłyby przekształcić się w przemoc⁴⁵.

65. KMPT rekomenduje, by do programów szkoleniowych funkcjonariuszy włączyć zagadnienia związane z międzynarodowymi standardami praw człowieka i prewencją tortur, Protokołem stambulskim, Zasadami Mendeza, technikami komunikacji i deeskalacją konfliktów, sposobami radzenia sobie ze stresem i przeciwdziałaniem wypaleniu zawodowemu.

VI. Zalecenia

Na podstawie art. 19 OPCAT Krajowy Mechanizm Prewencji Tortur zaleca:

a) Kierownikowi Posterunku Policji w Marcinowicach:

1. Stosowanie kajdanek tylko wtedy, gdy wyraźnie uzasadnia to ocena ryzyka w indywidualnym przypadku; gdy ich użycie jest niezbędne, nie powinny być one zapięte zbyt mocno i powinny być zdejmowane tak szybko, jak to możliwe.
2. Przypomnienie funkcjonariuszom o wynikającym z ustawy o Policji rozróżnieniu pomiędzy kontrolą osobistą (art. 15d) a sprawdzeniem prewencyjnym (art. 15g).
3. Wydzielenie pomieszczenia do kontaktu z obrońcą.
4. Rejestrację audio-video przesłuchań.
5. Stworzenie rejestru stosowania ś.p.b., zgodnie z wytycznymi pkt 53 niniejszego raportu.
6. Sporządzenie listy adwokatów i radców prawnych uprawnionych do pełnienia roli obrońcy, na terenie właściwości odpowiedniego samorządu

⁴⁴ Zob. przykładowo szkolenie OSCE/ODIHR: <https://freedomlab.io/courses/trauma-informed-interviewing-skills-and-techniques-for-monitors/>.

⁴⁵ Zob. Drugi Raport Generalny, CPT/Inf (92) 3, par. 59-60.

- prawniczego, informowanie o jej istnieniu osób zatrzymanych i udostępnianie jej tym osobom w przypadku zgłoszenia takiej chęci.
7. Założenie i regularne prowadzenie rejestru wejść i wyjść na teren posterunku Policji oraz rejestru osób doprowadzonych, jak i przeszkolenie funkcjonariuszy w zakresie ich prowadzenia.
 8. Wyeksponowanie w poczekalni oraz na tablicach informacyjnych danych teleadresowych instytucji wymienionych w pkt 40.
 9. Zapewnienie funkcjonariuszom pracującym na Posterunku dostępu do Internetu i profesjonalnych narzędzi wyszukiwania informacji prawnej.
 10. Włączenie do programów szkoleniowych funkcjonariuszy zagadnień opisanych w pkt 65.

b) Komendantowi Powiatowemu Policji w Świdnicy:

Zapewnienie środków finansowych na realizację tych spośród powyższych zaleceń, które wymagają nakładów finansowych.

Opracował: Tomasz Żółtek

Za Zespół podpisuje:

Katarzyna Kopystyńska

Zastępczyni Dyrektora Zespołu

/-wydano i podpisano elektronicznie/